

confectos. Perduxit narrationem historicam usque ad pontificatum Urbani III, cui opus dedicavit, „ut ejus mandato et judicio probetur et ab eo vires auctoritatemque recipiat, cui terrena et coelestia divinitus sunt commissa“ (In prooemio). Priori parti hujus chronicorum misericordia multa fabulosa, quae a vera historia secerni debent. Insuper cecinit *Gesta Friderici I* et *Gesta Heinrici*, et composuit *Speculum regum seu genealogiam omnium regum et imperatorum a diluvii tempore ad Henricum VI* (P. L., CXCVIII et Pertz, *Mon. Script.* XXII).

112. — **Michael Magnus sive Kandis** († 1199), Antiochiae in Syria a. 1126 natus, ab a. 1166 Jacobitarum patriarcha, monophysitismo dedicatus et primatui Romano infensus, scripsit insigne *Chronicon* ab o. c. ad a. 1196, quae multa continent pro historia Ecclesiae Orientalis et expeditionum cruciatarum memorabilia et satis pretiosa. *Chronicon Michaelis* e lingua armenica in gallicam versum est a cl. Langlois: *Chronique de Michel-le-Grand*. Venise, 1868.

SAECULO XIII

113. — **Rogerus de Hoveden** († 1202), magister et sacerdos Anglus, regis Henrici II capellanus, edidit *Chronica seu Annalium Anglicorum libros duos* ab a. 449 ad a. 1201. Opus Rogeri est compilatio e pluribus Angliae chronicis usque ad a. 1192, quo ipse coepit proprio marte texere et quidem diligenter et accurate historiam sui temporis (Ap. Pertz, *Monum. Script.* XXVII. Editio novissima a William Stubbs, London, 1868-1876).

114. — **Nicetas Acomiatus Choniates** († c. 1206), natus Chonae (olim Colossae) in Phrygia, studiis jurisprudentiae operam dedit Constantinopoli atque successu temporis judex, gazae custos et provinciae Philippopolis praefectus est nominatus. Scripsit prudenti judicio ac gravi eruditione *Historiam Byzantinam* vel potius opus Zonorae ab a. 1118 ad a. 1206 continuavit. Insuper confecit *Narrationem de statuis antiquis quas Franci post captam Constantinopolim* (a. 1204) *destruxerunt* (P. G., CXXXIX et CXL).

115. — **Guilielmus Neubrigensis** († 1208),

canonicus regularis S. Augustini in monasterio Neubrigensi (Newbury, dioec. Eborac.) scripsit *Rerum Anglicarum libros quinque*. Historiam incepit ab a. 1066, sed brevissime transit ad a. 1135, quo se natum fuisse testatur. Ab hoc anno accurate et fuse narravit historiam sua gentis stylo sat culto et nitido. Illius historiae fidem non parvam facit quod, quae tradit, aut ipse vidi suis oculis aut a viris fide omnino dignis accepit. Opus editum est sub titulo : *Wilhelmus Parvus de Newburgh, Historia Rerum Anglicarum*, London, English historical Society, 1852, 2 vols.

116. — **Sicardus** († 1215), ab. a. 1185 episcopus Cremonensis constitutus inter Fridericum I et Cremonae cives pacem restauravit. Anno 1203 in Armeniam se contulit ibique unum annum cum Petro Cardinali apostolicae sedis legato moratus est. Erat vir diligens et eruditus, ut ex ejus operibus patet. Elegantissime et intelligentia clara *Chronicon* scripsit a mundi exordio ad a. 1213, cui addidit aliqua fabulosa et male consuta. Ubi vero sui aut proxime praeteriti temporis acta enarrat, eventus et homines fideliter describit. Chronico multa inseruit documenta historica, quae alibi

frustra perquiras. Expeditionem Friderici I postremam in Orientem accurate depinxit (P. L., CCXIII).

117. — **Petrus Sarnensis** († p. 1218) sive **Vallis Sarnaii** (Vaux-Cernay), monachus ordinis Cisterc., scripsit *Historiam Albigensium*. Ipse bello sacro contra Albigenses a. 1209 suscepto interfuit (P. L., CCXIII).

118. — **Guntherus** († c. 1220), Alemannus, scholasticus, deinde monachus Ord. Cisterc. et prior Parisiensis (i. e. Pairis sive Päris in Alsatia), posteritati nomen commisit suo opere : *Historia Constantinopolitana seu De expugnatione urbis Constant.* Res enarratas accepit ex ore Martini abbatis sui, qui, expeditioni cruciatae quartae interfuerat atque ab Oriente ad abbatiam redierat. Aliud opus Guntheri quasi-historicum est *Ligurinus*, carmen heroicum, quo cecinit res per Magnum Imperatorem Fridericum I gestas praesertim in urbe Ligurina, i. e. Mediolani. In isto libro prodit se poetam aulicum, qui Imperatorem nimis laudat, Romanum autem Pontificem in multis injuste carpit (P. L., CCXII).

119. — **Giraldus Cambrensis** († 1223), archi-

diaconus et postea electus episcopus Menevensis, vir magna scientia ac experientia praeditus, vanae gloriae autem et mentis elationi nimis deditus et ordinibus religiosis infensus, scripsit plura opuscula historica non spernenda, inter quae praecipua sunt ejus *Topographia Hiberniae* et *Expurgatio Hiberniae*; *Libri tres de rebus a se gestis*. Quae referunt ad Hiberniam magna cum cautela sunt legenda (Ap. Brewer et Dimrock, *Rerum britannicarum medii aevi scriptores*. London, 1861-1877).

120. — **Helinandus** († 1227), monachus coenobii Cisterc. S. Mariae de Frigido Monte (Froidmont, Frémont), filius Hermanni nobilis, e Flandria in Galliam profugus, ut juvenis admodum levis, ingenio tamen acer et promptus, consideratione vanitatis humanae et Dei amore motus monasterium ingressus est, ubi confecit *Chronicon ab initio mundi*, e quo solummodo historia ab a. 634 ad a. 1204 exstat P. L., CCXII).

121. — **Conradus** (alii : **Burchardus**) **Uspengensis** († 1229) continuavit *Chronicon universale* Ekkehardi Urangiensis ad a. 1229 sat magna diligentia, minore autem fidelitate. Nam

ob amoris excessum in Imperatores Germanicos non pauca adstruxit calumniosa ac odiosa de magnis Romanis Pontificibus Innocentio III et Gregorio IX (Ap. Pertz, *Mon. Script. XXIII*).

122. — **Jacobus de Vitriaco** († 1240), in Gallia natus, monasterium Oegniacense (Oigny prope urbem Namurensem) ord. S. Aug. ingressus, deinde Parisiis studiorum causa commorans presbyter ordinatus est. Vir eruditione et miranda eloquentia eminens jubente, Innocentio III, crucem contra Albigenses in Belgio praedicavit. Anno 1214 electus est episcopus Accensis (Ptolemais Acre) in Syria, ubi episcopatum flagranti zelo et apostolico animo exercuit. Innumeros labores et magnas aerumnas sustulit pro Dei Ecclesia et Christi fide defendenda. Anno 1227 Gregorius IX, cui jam diu amicissimus erat, eum R. E. Cardinalem et episcopum Tuscanum creavit. Composuit *Historiam orientalem et occidentalem*, insigne opus, quo eventus hominumque mores et habitus ingenioso modo delineat. Magni etiam momenti ad tempora illius illustranda sunt ejus *Epistolae de expeditione Damiatina sex*, quarum quinta ad Honorium III directa est. Deinde narravit *Vitam B. Mariae Oignacensis*, quam

viventem bene cognoverat (Ap. Bongars, *Gesta Dei per Francos*, I).

123. — **Albericus Monachus Trium Fontium** († p. 1252) ord. Cisterc. (Trois Fontaines, Dioec. Châlons-sur-Marne) edidit *Chronicon* ab o. c. ad a. 1241, quod magni habetur propter chronologiam accuratam et documenta alias perdita (Ap. Pertz. *Mon. script.* XXIII).

124. — **Johannes de Wallingford** († 1258), monachus S. Albani in Anglia ejusdemque coenobii infirmarius et procurator, composuit *Chronica*. Obiit in Cella de Wymondham (Cf. Potthast, II, 1104).

125. — **Matthaeus Parisius** († 1259), S. Albani monachus, scripsit *Chronica majora seu Historiam majorem*, cuius tamen pars minor ab ipso confecta fuit. Fides huic operi non omnimodo tribuenda est, quia multa continet, quae evidenter sunt inventa aut falsa vel ex invidia contra Romanum Pontificem et ordines religiosos conscripta (Ed. a cl. Henrico Richards Luard, London, 1872-1883).

126. — **Vincentius Bellovacensis** († 1264),

erronee episcopus vocatus, S. Ludovici IX familiaris ac amicus, cum B. Alberto Ordinis Praed. saeculo decimo tertio dulce decus, composuit Encyclopaediam, *Speculum majus dictam*, cuius pars secunda est *Speculum Historiale*, complectens historias ab initio mundi ad a. 1244 (Vide litteraturam ap. Potthast, II, 1096).

127. — **Johannes diaconus Romanus** († c. 1270), basilicae Lateranensis Salvatoris canonicus, scripsit ad Alexandrum III librum *De Ecclesia Romana Lateranensi*, quem praeceptu Johannis prioris et fratrum ejusdem coenobii de Sanctis sanctorum ex archivo renovavit (P. L., CXCIV).

128. — **Martinus Polonus** († 1278) sive **Oppaviensis** (Troppan), ex ordine S. Dominici, poenitentiarius et capellanus papalis, archiepiscopus electus est Gnesensis, sed mortuus est Bononiae in itinere ad suam dioecesim. Composuit *Chronica summorum Pontificum Imperatorumque ac de septem aetatibus mundi*, e S. Hieronymo, Eusebio aliisque excerpta. Hoc opus, quod late propagatum et multo lectum fuit, continet fabulam nefandam de Johanna papissa, in qua tamen referenda Martinus non primus esse videtur (Pertz, *Mon. script.* XXII).

129. — **Barhebraeus** sive **Gregorius Abul-**
faragius Ben-Aaron († 1286), natus a. 1226 in
 urbe Melitana, metropoli Armeniae minoris,
 patrem habuit Aaron, professione medicum, qui
 filium suum a prima pueritia curavit litteris
 imbuendum. Philosophiae, theologiae necnon
 medicinae studiis vacavit et, cum esset bonae
 indolis et acris ingenii multum in scientiis pro-
 fectus. Annos viginti natus episcopus Gubensis
 in territorio Melitensi constitutus et a. 1264
 factus est maphrianus seu primas dioecesis
 Orientis, i. e. Mesopotamiae, Chaldaeae et
 Assyriae. In administratione et visitationibus
 suaे latissimae dioecesis magnos subiit labores;
 ecclesias plures et coenobia aut restauravit aut
 a fundamentis excitavit. Jacobiticam haeresim,
 in qua fuit a parentibus educatus, strenue pro-
 pugnavit. In mediis laboribus vir indefessus
 nunquam a studio et scriptione librorum desti-
 tuit. Jure vocatur Jacobitarum scriptorum eru-
 ditissimus et princeps Syrorum omnium ob
 ingenii praestantiam ac sermonis elegantiam.
 Scripsit *Chronicon Ecclesiasticum* duas con-
 tinens partes, quarum prima politicam et civi-
 lem complectitur historiam, altera vero histo-
 rię religiosam et ecclesiasticam exhibet. Hoc
 opus est doctissimum utilissimumque, quod,

etsi Jacobitarum naenias ac errores tradit,
 Orientis Christianae tamen historiae elucidan-
 dae multum inservit. *Chronicon Barhebraei*
 ediderunt et latinitate donarunt clarissimi viri
 J.-B. Abbeloos et T. Lamy. Lovanii, 1872.

SAECULO XIV

130. — **Gervasius Ricobaldus** († c. 1312),
 Ferrarensis, contexit *Historiam Universalem*
 ab a. 700 ad a. 1297, quae praeter utilem
 compilationem chronologicam continet histo-
 rię Romanorum Pontificum et Imperatorum
 Romano-Germanicorum (Muratori, *Script. Rer.
 Ital.* IX).

131. — **Leo Urbevetanus** († c. 1314), Ord.
 Praedicatorum, composuit duo *Chronica*, scili-
 cet Summorum Pontificum ad a. 1294 et Im-
 peratorum ad a. 1289 (Ap. Jo. Lami, *Deliciae
 Eruditorum*. Florentiae, 1737).

132. — **Lodewijk van Velthem** († c. 1316),
 in Brabantia prope Lovanium nobili stirpe
 natus, postquam in universitate Parisiensi stu-
 diis vacasset, sacerdos factus, prius in parvo
 oppido Sichem tanquam vicarius, postea tan-

quam parochus in Velthem curae animarum incubuit. In hoc ultimo loco, praeter alia opera fictitia, ipsum rogante et excitante nobili matrona Maria de Berlaer, partem quartam *Speculi historialis*, quam van Maerlant incepit, hujus vestigia premens, ex latino textu Vincentii Bellovacensis neerlandice conscripsit: eidemque operi proprio ingenio quintam aliquam partem addidit, in qua historiam sui temporis partim juxta fontes latinos, partim pro ultimis quindecim annis ex testimonio testium oculatorum pertractavit usque ad a. 1316. Haec quinta pars ut fons historiae et pro scientia morum illius temporis aestimari nequit. Non modo in eo reperiuntur circa nonnulla facta adjuncta narrata sat magni momenti, quae nullibi inveniuntur, sed ingenuo modo res et personas depingit (Jonckbloet, *Ludovici de Velthem speculi historialis liber III.* Hagae, 1840).

133. — **Ptolemaeus Lucensis sive Bartholomeus de Fiadonibus** († 1327), discipulus S. Thomae Aquinatis, prior Ord. Praed., postea episcopus Torcellanus, scripsit *Historiam Ecclesiasticam*, qua copiose ac fuse, sed absque multo judicio critico, res Ecclesiae

a Christo nato ad a. 1312 narrat et aliis fabulis illam nefariam de Johanna papissa admisces (Ap. Muratori, *Script. rer. ital. XI*).

134. — **Augustinus Triumphus** († 1328) de Ancona, ordinis Erem. S. Aug., Parisiis a S. Thoma Aquinate in scientiis divinis rite edocitus, vir eloquens et eruditio clarus, edidit *Summam de ecclesiastica potestate*, quae est dissertatio canonico-historica et dissidias lamentabiles inter papam Johannem XXII et Imperatorem dirimere conatur (Venetiis, J. Leoviller de Hallis, 1487).

135. — **Bernardus Guidonis** († 1331), natus in vico La Guyonne (inde Guidonis), ord. Praed. integritate vitae, eruditione ac prudentia a fratribus dilectus, prior plurium conventuum successive electus, inquisitor generalis contra Albigenses constitutus, ad dignitatem patris generalis elevatus, a Johanne XXII episcopus Lodevensis (in Longuedoc) factus est.

Iste vir sanctus semper erat alaci animo. Post pressuram studii ac negotiorum circa horam noctis saepe familiares convocabat, ut proponeret aliquis eorum aliquod verbum honesti et jocundi solatii, asserens non esse pro-

bum virum, qui vadit ad dormiendum, nisi semel in die fuerit jocundatus. Multa et insignia scripsit opuscula historica, inter quae recensemus : *Catalogos Romanorum Pontificum*, *Vitas Romanorum Pontificum a Christo ad Joannem XXII*; *Chronica*; *De Sanctis dioecesis Lemovicensis*; *Vitam Innocentii III*; *Vitam Clementis V*; *Libellum magistrorum Ord. Praed.*; *Gesta ac nomina Lemovicensium Episcoporum* (Cfr. Potthast, I, 151 et *Kirchenlexicon*, II, 430).

136. — **Nicephorus Callistus Xanthopolus** (c. 1341), clericis ecclesiae S. Sophiae adscriptus, graece composuit opus non despiciendum : *Historiam Ecclesiasticam in libris XVIII a Christo nato ad a. 610*. Optimis fontibus usus est, sed aliquae exhibet, quae fide minus digna sunt (P. G., CXV-CXVII).

137. — **Johannes Villanus** (Giovanni Villani) († 1348), civis et mercator Florentinus, conscripsit italicico sermone *Historiam Universalem* duodecim libris comprehensam a condita Florentia ad a. 1348, in qua multa commemorat utilia de rebus Ecclesiasticis, quae ab aliis minus fideliter narrata fuisse inveniuntur.

Magna simplicitate et claro stylo in scribendo usus est, a partium autem studio omnino liber fuisse non videtur. Frater ejus, Matthaeus Villani († 1363) *Historiam minore* successu ad a. 1363 continuavit (Muratori, *Script. rerum ital. XIII*).

138. — **Alvarus Pelagius** († 1352), in Galicia Hispanica natus, ordinem fratrum Minorum ingressus, in universitate Bononiensi laurea doctorali in jure canonico coronatus, a papa Johanne XXII poenitentiarius constitutus, episcopus Silvensis in Algarbia factus, scripsit notissimum opus duobus libris *De planctu Ecclesiae*, in quo magna libertate conditionem mundi miserrimam et corruptionem diversorum statuum depinxit et spem salutis fore in revocanda ac colenda auctoritate Summi Pontificis demonstravit (Ed. a Joh. Zeiner de Rütingen. Ulmae, 1474).

139. — **Nicephorus Gregoras** († 1359), natione graecus, vir eruditissimus et fortis animi, composuit *Byzantinam Historiam* libris XXXVIII, ab a. 1204 ad a. 1359, sine ulla arte critica et oratione nimis diffusa res gestas tractans (P. G., CXLVIII et CXLIX).

140. — **Amarileus Augerius** (c. 1362) de Biterris, sacrae theologiae doctor et prior monasterii Erem. S. Aug. Aspiranensis (Dioec. Perpignan), postea capellanus Urbani V, vir eruditus, scripsit *Actus Romanorum Pontificum* a B. Petro ad a. 1321. Opus Amalrici primum edidit Eccard, *Script. medii aevi*, II.

141. — **Cardinalis Aragoniae sive Nicolaus Roselli** († 1362), in insula Majorca natus, invitatis parentibus ordinem S. Dominici ingressus est, ubi pietate ac sapientia ad varias dignitates et officia ascendit : primo pater provincialis electus fuit a. 1350 eodemque anno a Summo Pontifice Inquisitor Magnus pro Hispania constitutus et postea ab Innocentio VI presbyter Cardinalis factus est. Confecit *Vitas nonnullorum Pontificum Romanorum*, nempe a Leone IX ad Alexandrum III, quae Historiae Ecclesiasticae illustrandae inserviunt (Ap. Muratori, *Script. rer. ital.*, III).

142. — **Conradus de Halberstad** († p. 1362), ordinis Praedicatorum, provincialis provinciae Saxoniae, professor theologiae, scripsit *Chronographiam Summorum Pontificum et Imperatorum Romanorum* ad a. 1342, quae nunquam

typis tradita est, sed in Bibliotheca regali Hanovriae praeservatur (Potthast, I, 343).

143. — **Henricus dapifer** († 1376) a Dissenhoven, juris canonici doctor, canonicus Constanciensis et capellanus Johannis XXII, scripsit *Historiam Ecclesiasticam* sive *Chronicon* ab a. 1316 ad a. 1361, qua Historiam Ptolomaei Lucenis continuavit atque multa collegit, quae ipse viderat aut a testibus probatissimis accepserat. Quare opus Henrici est fons praestans pro historia sui temporis (Ed. Const. Höfler, Prag. Calwe, 1864).

SAECULO XV

144. — **Paulus Anglicus** (c. 1404), juris canonici doctor, scripsit *Speculum aureum papae, ejus curiae, praelatorum et aliorum spiritualium super plenitudine papalis*, librum notatu ita dignum, ut ejus auctorem cl. Potthast catalogo Historiographorum Eccl. inseruerit (Ap. Goldast, *Monumenta Imperii*, II).

145. — **Theodoricus de Niem** († 1418) sive Dietrich von Nieheim in Westphalia, litterarum apostolicarum scriptor et abbreviator, episcopus